

Kippenberg, Anton

👤 Persoon

Ulrike Burki

Anton Kippenberg (1874-1950) was een Duitse uitgever en vertaler. Tussen 1905 en 1950 was hij directeur van de invloedrijke Insel-uitgeverij, waar hij talrijke vertalingen van Vlaamse literatuur liet verschijnen.

Geboorte

Bremen, 22 mei 1874

Overlijden

Luzern, 21 september 1950

🕒 Leestijd: 3 minuten

Anton Kippenberg bracht een groot deel van de Eerste Wereldoorlog door in België. In 1915 werd hij geleverd als officier in Tielt, waar hij hoofdredacteur werd van de *Kriegszeitung der 4. Armee*. Kippenberg was zich goed bewust van de zakelijke opportuniteit die zijn verblijf in Vlaanderen hem bood. Hij knoopte er volop contacten aan met Vlaamse auteurs, die goed in zijn fonds zouden kunnen gedijen en bood hun royale contracten aan.

Hoewel Kippenberg niet rechtstreeks voor de *Politische Abteilung* werkte, werden zijn vertaalactiviteiten wel gewaardeerd als een belangrijke bijdrage aan de Flamenpolitik. Tijdens de oorlog gaf hij met de steun van de Duitse bezettingsautoriteiten een reeks vertalingen van Vlaamse literatuur uit. Veertien vertalingen verschenen in de zogeheten Bibliothek der Romane. Twaalf andere maakten deel uit van een serie goedkopere Insel-Bücherei-uitgaven, die samen onder de titel Die flämische Serie verschenen. Het Vlaamse fonds van Kippenberg bevatte werk van onder anderen Jan van Ruusbroec, Hendrik Conscience, Guido Gezelle, Stijn Streuvels en Herman Teirlinck. Maar ook Franstalige Vlamingen als Charles de Coster en Georges Eekhoud kregen een plekje in zijn fonds.

Werk als vertaler

Kippenberg was zelf ook actief als vertaler. Hij vertaalde werk van Stijn Streuvels, Anton Bergmann en August Vermeylen. In 1916 begon hij met het uitgeven van het tijdschrift *Der Belfried. Eine Monatsschrift für Gegenwart und Geschichte der belgischen Lande*, dat op initiatief van de *Politische Abteilung* werd opgericht.

Ook nog na de Eerste Wereldoorlog brachten Kippenbergs inspanningen een indrukwekkende stroom aan vertalingen in Duitsland voort. Onder zijn bewind verschenen er bij Insel in totaal vijftig Vlaamse werken in Duitse vertaling. Vooral Felix Timmermans zou dankzij de bemiddeling van Anton Kippenberg erg succesvol worden in Duitsland. De door Kippenberg bezorgde uitgaven van *Pallieter* (origineel 1916, vertaald in 1921) en *Het kindeken Jezus in Vlaanderen* (origineel 1917, vertaald in 1919) bereikten er bijzonder hoge oplagen.

Onder de nationaalsocialistische dictatuur plooide Kippenberg zich naar de belangrijkste organisatorische eisen van de nazi-cultuurpolitiek, zonder de ideologie ervan te omarmen. Een aantal van zijn Vlaamse auteurs, met name Felix Timmermans en Ernest Claes, raakten op die manier bij het Duitse cultuurleven betrokken op een manier die hun na de oorlog werd aangewreven.

Werken

- *Der Arbeiter* [vertaling van S. Streuvels' *De werkman*], 1916.
- *Das Ziegelhaus* [vertaling van A. Bergmanns *Drie beelden uit het verleden*], 1916.
- *Advokat Ernst Staas* [vertaling van A. Bergmanns *Ernest Staas*], 1916.
- *Der ewige Jude* [vertaling van A. Vermeylens *De wandelende Jood*], 1917.

Literatuur

- B. Zeller (red.), *Die Insel: eine Ausstellung zur Geschichte des Verlages unter Anton und Katharina Kippenberg*, 1965.
- B. Govaerts, De kleine oorlog van Anton Kippenberg, in: *Dietsche Warande en Belfort*, jg. 135, 1990, nr. 6, pp. 738-761.
- H. Roland, *Die deutsche literarische „Kriegskolonie“ in Belgien 1914-1918. Ein Beitrag zur Geschichte der deutsch-belgischen Literaturbeziehungen 1900-1920*, 1999.
- P. Zajas, Der “militarisierte” Buchhandel? Die Deutsche Übersetzungsliteratur im Ersten Weltkrieg, in: *Acta Germanica, German Studies in Africa*, jg. 42, 2014, nr. 1, pp. 167-183.
- H. van den Berg, Een “Holländische Reihe” die er ooit kwam. Anton Kippenberg en de Nederlandse literatuur tijdens de Eerste Wereldoorlog, in: *Zacht Lawijd*, jg. 13, 2014, nr.3, pp. 256-282.
- Id., Nederlandse letterkunde als Belgische literatuur. Over de weg van de Duitse uitgever Anton Kippenberg naar Vlaanderen in de Grote Oorlog en de weg van de Nederlandstalige Vlaamse letteren naar Centraal-Europa in de vroege twintigste eeuw, in: *Neerlandica Wratislaviensia*, jg. 25, 2015, pp. 217-241.